

Większość pisał chatgpt, więc mogą tu być jakieś pomyłki (ale wątpię) ■■

1. UPADEK KOMUNIZMU I ROZPAD JUGOSŁAWII

a) Sytuacja Jugosławii po II wojnie światowej: Po II wojnie światowej Jugosławia stała się **państwem komunistycznym**, federacją sześciu republik: Serbii, Chorwacji, Słowenii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry i Macedonii. Władzę objął **Josip Broz Tito**, który rządził autorytarnie, ale utrzymał jedność kraju mimo silnych różnic narodowościowych i religijnych. **Konflikty etniczne** (np. między Serbami, Chorwatami, Bośniakami) były tłumione siłą i cenzurą. Po śmierci Tito w **1980 roku** jedność federacji zaczęła się rozpadać, a napięcia etniczne narastały.

b) Wojna serbsko-chorwacka (1991–1995) i wojna w Bośni i Hercegowinie (1992–1995)

Przyczyny:

- Narastające **nacjonalizmy** i dążenie republik do **niepodległości**.
- **Serbia** (pod wodzą Slobodana Miloševića) dążyła do utrzymania Jugosławii pod swoją dominacją.
- **Chorwacja i Bośnia i Hercegowina** ogłosiły niepodległość, co doprowadziło do wojny.

Charakter walk: Brutalne czystki etniczne, zbrodnie wojenne, gwałty, obozy koncentracyjne. Walki toczyły się między Serbami, Chorwatami i Bośniakami.

Oblężenie Sarajewa (1992–1996):

- Najdłuższe oblężenie w Europie po II wojnie światowej – **trwało prawie 4 lata**.
- Tysiące cywilów zginęło od ostrzałów i braku żywności oraz leków.

Masakra w Srebrenicy (lipiec 1995):

- Serbska armia zamordowała **ponad 8 tysięcy muzułmańskich mężczyzn i chłopców**.
- To największe ludobójstwo w Europie po II wojnie światowej.

Interwencja NATO:

- W 1995 roku NATO przeprowadziło **naloty na pozycje serbskie**, co zmusiło strony do zawarcia pokoju.
- Konflikt zakończył **układ w Dayton (USA)** – ustalił podział Bośni i Hercegowiny na części bośniacko-chorwacką i serbską.

Nowe państwa po rozpadzie Jugosławii: Słowenia, Chorwacja, Bośnia i Hercegowina, Macedonia Północna, Czarnogóra, Serbia, Kosowo (ogłosiło niepodległość w 2008 r., nieuznane przez wszystkie kraje)

c) Misja Tadeusza Mazowieckiego: W **1992 r.** Tadeusz Mazowiecki (były premier Polski) został specjalnym wysłannikiem ONZ ds. praw człowieka w byłej Jugosławii. Dokumentował zbrodnie wojenne i łamanie praw człowieka, m.in. w Bośni. W 1995 r. zrezygnował z misji na znak protestu wobec bierności ONZ po masakrze w Srebrenicy.

2. POLSKA DROGA DO NATO I UE

a) W którym roku ostatni sowieccy żołnierze opuścili Polskę?: 17 września 1993 r.

b)

- **Trójkąt Weimarski:** Inicjatywa współpracy Polski, Niemiec i Francji, powstała w 1991 roku w Weimarze. Celem było wspieranie integracji Polski z Europą i wzmacnianie współpracy politycznej.

- **Trójkąt Wyszehradzki (Grupa Wyszehradzka):** Sojusz Polski, Czech, Słowacji i Węgier, utworzony w 1991 roku w Wyszehradzie. Celem była współpraca w drodze do NATO i UE oraz koordynacja działań w regionie Europy Środkowej.

c) Dlaczego Polska chciała przystąpić do NATO?: Gwarancja bezpieczeństwa militarnego po rozpadzie Układu Warszawskiego. Obawa przed wpływami Rosji. Chęć uczestnictwa w zachodnich strukturach obronnych i politycznych. Wzmocnienie pozycji międzynarodowej i stabilizacja demokracji.

d) W jakim dniu Polska została przyjęta do NATO i z jakimi krajami? 12 marca 1999 roku, razem z Czechami i Węgrami

e) W jakim dniu Polska stała się członkiem Unii Europejskiej i jakie inne państwa weszły wtedy do Unii? 1 maja 2004 roku, razem z Polską do UE przystąpiły: Czechy, Słowacja, Węgry, Litwa, Łotwa, Estonia, Słowenia, Cypr, Malta

f) W którym roku Polska przystąpiła do układu z Schengen?: 21 grudnia 2007 r.

g) Wymień dwie korzyści, jakie wynikają dla Polski z przystąpienia do UE:

- Swobodny dostęp do rynku pracy i możliwość podróżowania bez paszportu po większości krajów UE.
- Wielomiliardowe fundusze unijne, które wspierają rozwój infrastruktury, edukacji i gospodarki.

3. NOWY ŁAD ŚWIATOWY

a) Nowe wizje świata

Francis Fukuyama – „Koniec historii” (1989)

- Teza: Po upadku komunizmu liberalna demokracja zwyciężyła jako najlepszy i ostateczny system polityczny. Nie będzie już wielkich ideologicznych konfliktów – historia jako walka idei politycznych dobiegła końca.
- Według Fukuyamy nastąpił „koniec historii” – wielkich ideologicznych konfliktów, a świat miał wejść w erę pokoju i stabilności.

Samuel Huntington – „Zderzenie cywilizacji” (1993)

- Teza przeciwna Fukuyamie: W przyszłości wojny i konflikty nie będą wynikać z ideologii czy ekonomii, lecz z różnic kulturowych i religijnych między cywilizacjami (np. Zachód vs. islam). Nastąpi **zderzenie cywilizacji**, które stanie się głównym źródłem napięć na świecie.
- Przewidywał konflikty kulturowe, szczególnie między Zachodem a światem islamu.

b) Pierwsza wojna w Zatoce Perskiej: 2 sierpnia 1990 r. Irak zaatakował i zajął Kuwejt, chcąc przejąć jego złoża ropy naftowej.

Przywódcy:

- **Przywódca Iraku:** Saddam Husajn
- **Prezydent USA:** George H. W. Bush (ojciec George’a W. Busha)

Operacja „Pustynna Burza” (ang. Desert Storm): Rozpoczęcie: 17 stycznia 1991 r.

- **Koalicja międzynarodowa** (ok. 35 państw) pod przewodnictwem USA – m.in. Wielka Brytania, Francja, Arabia Saudyjska, Polska (logistycznie).
- **Cel:** wyzwolenie Kuwejtu.
- **Wynik:** szybkie zwycięstwo koalicji, Kuwejt został wyzwolony do końca lutego 1991 r. Irak wycofał się, ale Saddam Husajn pozostał u władzy.

Operacja „Samum”:

- Tajna **polska akcja wywiadowcza** przeprowadzona w 1990 r.
- Polscy agenci **ewakuowali agentów CIA i innych zachodnich służb** z Iraku przez granicę z Turcją.
- Operacja była udana i wzmocniła współpracę Polski z USA.

4. BLASKI I CIENIE ZMIAN NA ŚWIECIE NA PRZEŁOMIE TYSIĄCLECI

a) Sytuacja w Afryce w latach 90. – przyczyny „kryzysu Czarnej Afryki”

W latach 90. Afryka Subsaharyjska (tzw. Czarna Afryka) zmagala się z licznymi problemami społeczno-gospodarczymi i politycznymi:

Przyczyny kryzysu:

1. **Postkolonialne dziedzictwo** – granice państw zostały sztucznie wytyczone przez mocarstwa kolonialne, co prowadziło do konfliktów etnicznych.
2. **Stabe państwa i korupcja** – wiele afrykańskich rządów było autorytarnych, skorumpowanych i nieudolnych.
3. **Wojny domowe i konflikty etniczne** – np. w Rwandzie, Sudanie, Liberii, Somalii.
4. **Ubóstwo i brak infrastruktury** – większość państw była bardzo biedna i uzależniona od eksportu surowców.
5. **Choroby** – epidemie AIDS, malarii i innych chorób tropikalnych.
6. **Zadłużenie** – wiele krajów nie było w stanie spłacać kredytów zagranicznych.

b) Ludobójstwo w Rwandzie – kwiecień – lipiec 1994 roku

Przyczyny:

- Po upadku kolonializmu w 1962 r. władzę przejęło plemię Hutu, które zaczęło prześladować Tutsi – większość dotąd uprzywilejowaną.
- Wzrost napięć etnicznych i bieda pogłębiły się w wyniku kryzysu gospodarczego w latach 90., zwłaszcza po spadku cen kawy – głównego produktu eksportowego Rwandy.
- Wojna domowa wybuchła w 1990 r.
- Mimo podpisanego porozumienia pokojowego w 1993 r., radykalni Hutu przygotowywali się do rozprawy z Tutsi.
- Zamach na prezydenta Rwandy (Hutu) w kwietniu 1994 r. stał się pretekstem do rozpoczęcia masakry.

Liczba ofiar: Około **800 000 do 1 000 000** ludzi, głównie Tutsi

c) Republika Południowej Afryki

- **Apartheid** – system segregacji rasowej obowiązujący w RPA od 1948 roku, który polegał na dyskryminacji czarnoskórej ludności i nadawaniu przywilejów białej mniejszości.
- **Bantustan** – wydzielone terytorium dla czarnoskórej ludności; mieszkańcy tracili obywatelstwo RPA i prawa polityczne.

Nelson Mandela: działacz przeciw apartheidowi, przywódca Afrykańskiego Kongresu Narodowego, więziony przez 27 lat. Po upadku apartheidu został pierwszym czarnoskórym **prezydentem RPA w 1994 roku**. Symbol walki o prawa człowieka, laureat Pokojowej Nagrody Nobla (1993).

Zakończenie Apartheidu: Formalnie **w 1994 roku**, kiedy odbyły się pierwsze wolne wybory, w których mogli głosować wszyscy obywatele, niezależnie od rasy.

d) Konflikt między „globalną Północą” a „globalnym Południem”

- **Globalna Północ** – kraje rozwinięte, głównie Europa, Ameryka Północna, Japonia, Australia.
- **Globalne Południe** – kraje rozwijające się, głównie z Afryki, Ameryki Łacińskiej i Azji.

Na czym polega konflikt?

- **Nierówności ekonomiczne** – Globalna Północ kontroluje większość kapitału, technologii i zasobów.
- **Eksploatacja surowców** – Południe dostarcza surowce, ale zyski trafiają głównie do Północy.
- **Nierówny dostęp do edukacji, technologii i opieki zdrowotnej.**
- **Zadłużenie krajów Południa** – wiele państw jest zależnych od pomocy i kredytów z Północy.
- **Problemy klimatyczne** – kraje Południa bardziej cierpią z powodu zmian klimatu, mimo że najmniej się do nich przyczyniły.